

פרשת חיי שרה

חשיבותה של שדה עפרון (כג, א-כ)

הפרשה מספרת (פרק כג פסוקים א-כ), על אברהם שקנה אחוזת קבר מעפרון ע"מ לקבור את שרה.

וַיְהִי תַיִי שָׂרָה מָאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שָׁנֵי תַיִי שָׂרָה: וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ: וַיֵּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ וַיִּדְבֹר אֶל-בְּנֵי-חַת לֵאמֹר: גֵּר-וַתּוֹשָׁב אֲנִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אֶחְזֶזת-קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְפָּנַי: וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ שְׁמַעְנוּ אֲדֹנָי וְנִשְׂאֵא אֱלֹהִים אִתָּהּ בְּתוֹכָנוּ בְּמִבְחָר קֶבְרֵינוּ קֶבֶר אֶת-מֵתְךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קֶבְרוֹ לֹא-יִכְלָה מִמֶּנּוּ מִקֶּבֶר מֵתְךָ: וַיֵּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם-הָאֶרֶץ לְבְנֵי-חַת: וַיִּדְבֹר אִתָּם לֵאמֹר אִם-יֵשׁ אֶת-בְּפֹשְׁכֶם לְקֶבֶר אֶת-מֵתִי מִלְפָּנַי שְׁמַעוּנִי וּפְגַעוּ-לִי בְּעַפְרוֹן בֶּן-צַחֵר: וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לוֹ אֲשֶׁר בְּקִצֵּה שְׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא וַתִּגְנֶה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחְזַת-קֶבֶר: וְעַפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי-חַת וַיַּעַן עַפְרוֹן הַחִתִּי אֶת-אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי-חַת לְכֹל בָּאֵי שְׁעַר-עִירוֹ לֵאמֹר: לֹא-אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי הַשְּׂדֵה בְּתִיתִי לָךְ וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בוֹ לָךְ וְנִתְתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי-עַמִּי וְנִתְתִּיהָ לָךְ קֶבֶר מֵתְךָ: וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אַבְרָהָם לְפָנָי עַם-הָאֶרֶץ: וַיִּדְבֹר אֶל-עַפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם-הָאֶרֶץ לֵאמֹר אֲנִי אִם-אִתָּהּ לוֹ שְׁמַעְנִי וְנִתְתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת-מֵתִי שָׁמָּה: וַיַּעַן עַפְרוֹן אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקֵל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵה-הוּא וְאֶת-מֵתְךָ קֶבֶר: וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עַפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעַפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבָר בְּאָזְנֵי בְנֵי-חַת אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקֵל כֶּסֶף עֹבֵר לְסַחֵר: וַיֵּקָם שְׂדֵה עַפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה אֲשֶׁר לְפָנָי מִמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בוֹ וְכָל-הַעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל-גִּבְלוֹ סָבִיב: לְאַבְרָהָם לְמִקְנֵה לְעֵינֵי בְנֵי-חַת בְּכָל בָּאֵי שְׁעַר-עִירוֹ: וְאַחֲרֵי-כֵן קֶבֶר אַבְרָהָם אֶת-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל-מַעֲרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל-פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיֵּקָם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחְזַת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חַת:

ויש להקשות מספר קושיות על כך:

א. מה כה מיוחד בסיפור הקניה שהתורה כה מרחיבה בו?

ב. מהו המשא ומתן עם עפרון שבתחילה מציע לאברהם ליטול את הקרקע בחינם וכשאברהם מציע לשלם, מבקש ממנו עפרון מחיר גבוה במיוחד?

ג. מה הקשר של בני חת להסיפור שבתחילה אברהם ניגש אליהם לפני שניגש לעפרון, ולאחר גמר הקניה התורה מספרת ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחזת-קבר מאת בני חת, ומדוע מאת בני חת הרי היה צריך להיות כתוב מאת עפרון החיתי?

ויש ליישב, שהרי אם נתבונן, נבחין כי לאברהם, על אף שהיה לו עושר רב, נחלה לא היתה לו. כמו שרואים בהמשך הפסוקים (פרק כד פסוקים ג,ד) כאשר שולח את אלעזר עבדו למצוא אשה לבנו, יצחק, אומר אברהם לאלעזר, ואשביעך ביהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבם: כי אל-ארצי ואל-מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק; כלומר כנען מבחינת אברהם היתה רק מקום שישב שם ולא ארצו ואילו חרן היא ארצו ומולדתו. וכמו"כ ניכר היטב לאחמ"כ כאשר מספר אלעזר למשפחת רבקה על אדונו אברהם (פרק כד פסוק לה), אומר אלעזר, ויהוה ברכך את-אדני מאד ויגדל ויתן-לו צאן ויבקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות ויגמלים וחסמרים; ואילו קרקעות אינו מזכיר, ע"כ נראה שלאברהם לא היתה קרקע. וכמו"כ ניתן לראות שאברהם גר בנגב במקום צחיח ולא גר בערים או בכפרים עם אנשים אחרים.

פרשת חיי שרה

ע"כ נראה לומר, שמבחינת אנשי חת, אברהם היה זר שבא לארצם עם הבטחה מאלוקים לרשת את אדמתם, נקל לשער כמה לא אהבו את שהותו במקום, ולכן לא היתה לו קרקע משום שלא ניתן לו, כי אם היתה ניתנת לו קרקע הרי שהיה לו דריסת רגל אמיתית באדמה שלהם, ולכן כאשר בא לקנות חלקה מעפרון, לא הספיק לקבל רשות רק מעפרון אלא צריך היה שכל בני חת יסכימו. וכאשר מבקש מעפרון, לא יכל עפרון להגיד לו לא מפאת כבודו של אברהם, אלא אמר לו אני אתן לך במתנה, כלומר אם אתה כבר לוקח את הקרקע לפחות שיהיה במתנה, שאז לא יהיה לאברהם אחיזה אמיתית בקרקע משום שתמיד יאמרו, קרקע זו ניתנה לו במתנה ע"י עפרון. וכשאברהם מתעקש לשלם, אומר לו עפרון, שלם לי סכום גבוה ובמטבעות מסויימים מאד שקשים להשגה, במחשבה שכך יוכל למנעו מלקנות את הקרקע, וכאשר אין אברהם פורש אף בשלב הזה, לבני חת אין ברירה ומאשרים לעפרון למכור לו. וזו הסיבה שהתורה מסיימת, וַיִּקַּם הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חַת, משום שהחלטה היתה נתונה ביד בני העם ולא ביד עפרון, שהרי זו החלטה מדינית ולא החלטה של יחיד.

ועוד דיוק נפלא יש לדבר, שהרי אברהם אומר (פסוק ד), תָּנוּ לִי אַחֲזַת-קֶבֶר, והם עונים לו (פסוק ו) אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קֶבְרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ. וכן אומר להם (פסוק ט) בְּכֶסֶף מְלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזַת-קֶבֶר. ועפרון עונה (פסוק יא) הַשְּׂדֵה בְּתִי לְךָ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְךָ בְּתִיָּה. כלומר, אברהם מבקש אחוזה כל העת שזה מלשון מאחז, כלומר, משהו שיהיה ברור ממנו שהוא בעל הבית ויש לו אחיזה בקרקע, אך הם מוכנים לתת לו רק קבר לקבור ותו לא. (ועיין עוד בפרשת ויחי מה שאכתוב שם).